

”כֹּה אָמַר ה' זְכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אֲהַבֵּת כָּל־יְלֻדְתֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה” (מתוך ההפטרָה)

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ: שְׁמוֹת

כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת: 16:06

עֵרַב שַׁבַּת יו' טַבַּת תִּשְׁע"ד (20.12.13)

יְצִיאַת הַשַּׁבָּת: 17:19

הַפְּטָרָה: "דְּבָרֵי יְרֵמְיָהוּ" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net) (הזמנים לפי העיר חיפה)

”בְּנֵי צִיּוֹן”

”בְּתִיָּה בַת פְּרָעָה הִיא גִלְגּוּל חוּהָ” (הרמ"ע מפּאנו זיע"א)

עַל הַפְּתוּב: ”וַתֵּרָא אֶת הַתְּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת אֲמָתָהּ וַתִּקְחָהּ”, שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל: מִדּוּעַ דּוֹקָא בְּתִיָּה בַת פְּרָעָה הִיא זֹ שׁוֹכְתָהּ לְהַצִּיל אֶת מֹשֶׁה רַבְּנּוּ?

הַגַּה"ק הַרְמ"ע מִפְּאָנוּ זִיע"א כּוֹתֵב בְּסִפְרוֹ ”גִּלְגּוּלֵי נְשָׁמוֹת” (סִימָן קמג): ”בְּתִיָּה בַת פְּרָעָה הִיא גִלְגּוּל חוּהָ. וּלְפִי שְׁחוּהָ הִיָּתָה יָצִיר כַּפִּיּוֹ שֶׁל הַקַּב"ה, נִקְרָאת עֵתָה 'בְּתִיָּה' – לְשׁוֹן בַּת יְהוָה (=דְּהִינּוּ, בְּתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה שֶׁיָּצִיר אוֹתָהּ בְּהִיּוֹתָהּ חוּהָ). וְכֵן כְּתֹב רַבְּנּוּ הָאֲרִיז"ל בְּ”סֵפֶר הַגִּלְגּוּלִים” (פָּרָק טז): ”בְּתִיָּה גִלְגּוּל חוּהָ. וּלְפִי שְׁחוּהָ הִיא יָצִיר כַּפִּיּוֹ שֶׁל הַקַּב"ה...נִקְרָאת עֵתָה בַת יְהוָה”.

עוֹד מְבָאָר רַבְּנּוּ הָאֲרִיז"ל בְּ”לְקוּטֵי תוֹרָה” (”כִּי תִשָּׂא”): ”דַּע, שֶׁמֹּשֶׁה הָיָה בְּחִינַת אָדָם (ה)רְאִישׁוֹן. וְכִמוֹ שְׁאָדָם (ה)רְאִישׁוֹן הָיָה כּוֹלֵל אֶת כָּל הַנְּשָׁמוֹת בְּעוֹלָם, כֵּן מֹשֶׁה (הוּא) שְׁקוּל כָּכֵל יִשְׂרָאֵל”.

בְּעֵינֵינוּ זֶה כְּתֹב רַבֵּי נֵתָן שְׁפִירָא (בְּהַגְהַת מֵהַרנ"ש): ”וּלְפִי שְׁחוּהָ גְרָמָה מִיָּתָה לְעוֹלָם, לְכֵן עֵתָה, עַל-יַדֵּי שְׁהִיָּתָה מְצַלָּת אֶת מֹשֶׁה מִן הַמִּיתָה, גְרָמָה הִיא שְׁבַטְלָה הַגְּזִירָה שֶׁל 'כָּל הַבָּנִים הַיְלִידִים הַיְאֲרָה תִּשְׁלִיכֵהוּ', וְנִצְלוּ עַל-יְדֵיהֶם (=בְּזִכּוֹתָהּ) כְּמָה וְכְמָה נְפֻשׁוֹת מִן אוֹתָהּ הַמִּיתָה, וְנִשְׁאָרוּ בְּחַיִּים”.

וְכּוֹנְתוֹ שֶׁל רַבֵּי נֵתָן הִיא עַל הַגְּמָרָא (סוֹטָה יב), שֶׁלְאַחֲרַי שֶׁהִנִּיחָהּ יוֹכְבֵד אֶת מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הַיְאֹר, נִתְבַּטְּלָה גְזִירַת פְּרָעָה עַל יַדֵּי יִשְׂרָאֵל. וְכַפִּי שְׁמוּבָא בְּגְמָרָא (סוֹטָה יב, מְתוּרָגִים): כַּאֲשֶׁר רָאוּ הַמְצַרִּים שְׁמוּשִׁיעֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לֹקָה בְּמַיִם, עָמְדוּ וְגִזְרוּ ”כָּל הַבָּנִים הַיְלִידִים הַיְאֲרָה תִּשְׁלִיכֵהוּ”. וְהִנֵּה, כִּינּוּן שֶׁהִנִּיחָהּ יוֹכְבֵד אֶת מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הַיְאֹר, אָמְרוּ הָאֲצַטְגָּנִים: ”אִינּוּ אָנוּ רוֹאִים יוֹתֵר אֶת הַסִּימָן שְׁמוּשִׁיעֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לֹקָה עַל הַמַּיִם”, וּמִיָּד בְּטָלוּ אֶת הַגְּזִירָה שֶׁל ”כָּל הַבָּנִים הַיְלִידִים...”.

וּמֵעַתָּה יָאִיר לָנוּ לְהַבִּין, מִדּוּעַ דּוֹקָא בְּתִיָּה בַת פְּרָעָה הַשְּׁתַדְלָה לְהַצִּיל אֶת מֹשֶׁה, גִּלְגּוּלוֹ שֶׁל אָדָם. שְׁכּוֹן בְּתִיָּה בְּקִשָּׁה לְתַקֵּן בְּכַף אֶת מֶה שֶׁגְרָמָה בְּגִלְגּוּל הָרְאִישׁוֹן מִיָּתָה לְאָדָם הָרְאִישׁוֹן, כַּאֲשֶׁר אָכְלָה מֵעֵץ הַדַּעַת, וְנִתְנָה גַם לְאָדָם לְאָכּוֹל מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (בְּרֵאשִׁית ג, ו): ”וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֵאֲכָל...וַתִּקַּח מִפְּרִיו וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִשְׁתָּהּ עִמָּהּ וַיֹּאכְלוּ”.

וְלָכֵן, כַּאֲמֹר, הַשְּׁתַדְלָה בְּכָל כּוֹחָהּ לְהַצִּיל אֶת מֹשֶׁה (גִּלְגּוּל אָדָם הָרְאִישׁוֹן) מִמָּוֶת לְחַיִּים. זֹאת וְעוֹד, עַל-יַדֵּי חֲטָא עֵץ הַדַּעַת גְרָמָה חוּהָ מִיָּתָה לֹא רַק לְאָדָם הָרְאִישׁוֹן, אֲלָא לְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהִיוּ כְּלוּלוֹת בּוֹ, וְכַתּוּבָא מִכַּף נִתְגַּלְגְּלוּ כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת לְמַצְרִים, כְּדִי לְהוֹדִיכָם בְּכּוֹר הַבְּרִזָּל. עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה, גִּלְגּוּלוֹ שֶׁל אָדָם הָרְאִישׁוֹן, וְהוֹצִיאָן מֵאִפִּילָה לְאוּרָה, וְנִתְּן לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. נִמְצָא מְכַל זֶה, שֶׁכְּדִי לְתַקֵּן אֶת כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנִּפְגְּמוּ עַל-יַדֵּי חוּהָ בְּחֲטָא עֵץ הַדַּעַת, הִיָּתָה צְרִיכָה בְּתִיָּה גִלְגּוּל חוּהָ, כְּדִי לְהַצִּיל אֶת מֹשֶׁה רַבְּנּוּ, שֶׁהִיא גִלְגּוּל אָדָם.

עַל-פִּי הָאֲמֹר, יָאִיר לָנוּ לְהַבִּין מֶה שְׁכַתּוּב: ”וַתֵּרָא אֶת הַתְּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת אֲמָתָהּ וַתִּקְחָהּ”. וְדַרְשׁוּ חוּ"ל בְּגְמָרָא (סוֹטָה יב), שֶׁ”אֲמָתָה” הִיא מְלִשׁוֹן יְדָה/אֲמָה, וְשִׁפְשֻׁטָה אֶת יְדָה לְהַצִּיל אֶת מֹשֶׁה, וְנִעֲשָׂה לָהּ נֶס וְנִשְׁתַּרְבְּבָה (=הַתְּאַרְכָּה) יְדָה עַד הַתִּיבָה שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁהִיָּתָה רְחוּקָה בְּתוֹךְ הַיְאֹר. (מְעַנֵּין, שֶׁהַמְלָה ”חוּהָ” מוֹפִיעָה כְּאֵן בְּפִסּוּק בְּדִילוּג שֶׁל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת לְמִפְרָע ”וַתֵּרָא אֶת הַתְּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח”).

לְפִי זֶה יֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁהִיָּתָה וּבְחֲטָא עֵץ הַדַּעַת כְּתוּב: ”וַתִּקַּח מִפְּרִיו וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִשְׁתָּהּ עִמָּהּ וַיֹּאכְלוּ”, דְּהִינּוּ, שְׁחוּהָ הַשְּׁתַמְשָׁה עִם יְדָה כְּדִי לְקַחַת מִפְּרִי עֵץ הַדַּעַת, לְאָכּוֹל וְלִתֵּת גַּם לְאָדָם הָרְאִישׁוֹן, וְעַל-יַדֵּי כַּף גְרָמָה לוֹ לְמִיָּתָה – לָכֵן, כְּדִי לְתַקֵּן עֵינֵינוּ זֶה כְּתוּב ”וַתִּשְׁלַח אֶת אֲמָתָה” – פְּשָׁטָה אֶת יְדָה בְּמִסִּירוֹת-נֶפֶשׁ, כְּדִי לְהַצִּיל אֶת מֹשֶׁה, גִּלְגּוּל אָדָם הָרְאִישׁוֹן. וְאֵף שֶׁבְּדֶרֶךְ הַטְּבַע לֹא יְכַלָּה לְהַגִּיעַ עַד לְתִיבָה, נִתְקַיֵּם בָּהּ הַכְּתוּב (שְׁפַת קֹד): ”הִבָּא לְהִיטְהֵר מִסִּיעִים אוֹתוֹ”, וְנִעֲשָׂה לָהּ נֶס, שֶׁנִּשְׁתַּרְבְּבָה יְדָה הַרְבֵּה, כְּדִי לְסַיֵּעַ לָהּ לְהַשְׁלִים אֶת תִּיקוּנָהּ, וְלְהַצִּיל אֶת מֹשֶׁה.

ועתה, בא וראה, שעל-פי האמור יאיר לנו גם להבין מדוע השתדלה בתיה כל-כך לשכור מינקה מן העבריות למשה רבנו, ולא כפתה עליו לינוק חלב מן המצריות, כפי שכתוב (שמות ב, ז): "ותאמר אחתו אל בת פרעה האלף וקראתי לך אשה מינקה מן העברית ותינק לך את הילד? ותאמר לה בת פרעה לכי, ותלך העלמה ותקרא את אם הילד". לפי האמור הביאור הוא, שהיות ובגלגול הראשון **החטיאה** חוה את האדם **באכילת איסור**, כאשר נתנה לו מעץ הדעת, לכן עתה הקפידה בתיה (גלגול חוה), להאכיל את משה (גלגול אדם הראשון) **באכילת היתר** – רק חלב של אם יהודית. (אף שלפי ההלכה מותר לתינוק יהודי לינוק מאם נוכריה, אך מפל מקום אין ראוי לעשות כן, כפי שמוכח בשלחן ערוך (יו"ד סימן פא, ס"ז בהג"ה): "חלב כותית כחלב ישראל. ומפל מקום לא יניקו תינוק מן הכותית אם אפשר בישראלית, דחלב כותית מטמטם הלב".

מעתה יומתק לפי זה להבין מה שאמרו חז"ל, שבתיה בת פרעה לא טעמה טעם מיתה, ונכנסה בחיים לגן עדן, כמבואר במדרש (משלי לא): "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחזק לנערותיה" – זו בתיה בת פרעה ("לביתה" אותיות לבתיה), גויה היתה ונעשתה יהודית, והזכירה שמה (= "באשת חיל") בין הכשרות, בשביל שעסקה במשה. לפיכך זכתה ונכנסה בחיים לגן עדן".

לפי האמור יש לומר, שעל-ידי שהצילה בתיה את משה, גלגול אדם הראשון, ממות לחיים, תקנה בכך מה שהביאה מיתה על אדם הראשון ועל כל העולם, וחזרה להיות בבחינת חוה שלפני **חטא** עץ הדעת, שאז לא נגזרה עליה מיתה, ולכן זכתה להיכנס בחיים לגן עדן.

ועל-כך רמז הפתוב: "ותשלח את אמתה". **"אמתה"** בגמטריה **"מות"** – שעל-ידי ששלחה את ידה כדי להציל את משה, שלחה מעצמה את המות, ונכנסה בחיים לגן עדן. (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פניחס פרידמן) **"יהי רצון שלא אכעס ושלא אכעיסך"**

בספר "אהבת מישרים" כתב, שמלחמת העולם הראשונה פרצה בתשעה באב בשנת תרע"ד, והסתיימה כעבור ארבע שנים, בהשאיירה אחריה מליוני הרוגים ופצועים.

ומדוע פרצה המלחמה הזאת? את הסיבה הנוראה גלה אחד השרים דאז, שהיה בסוד הענינים, וכך ספר: בשנת 1914 למנינם, נהל שר החוץ הרוסי סזנוב משא ומתן עם ממשלת גרמניה על המתיוחנות בגבולות בין הצדדים. הגרמנים דרשו ממנו שרוסיה תבטל את הגיוס הצבאי שהחלה בו. אלא שדרישה זו באה ברגע הכי לא מתאים. מדוע?

השר הרוסי סזנוב היה ידוע בתאורו לדגים בצורה חולנית ויוצאת מן הפלל. והנה, לרוע המזל, באותו היום המשרתת הקדיחה את תבשילו, והדגים נשרפו קצת בטיגון. השר רתח וזעם על המשרתת, והפעס אחז בו בכל פינה, ודעתו כמעט נטרפה עליו. בדיוק באותם רגעים קבל הוא טלפון מהשר הגרמני, לגבי המשך ניהול המשא ומתן. והנה, מחמת שהשר היה רותח באותם רגעים, דעתו לא היתה צלולה עליו, והוא השיב בטלפון את תשובותיו בזעם, ככעס רב ובתסכול.

השר הגרמני, שלא ידע את מקור כעס השר הרוסי על המשרתת שלו, לא טמן ידו בצלחת, והשיב לשר הרוסי בכעס ובחמה. ותכף באותו לילה פרצה מלחמת העולם הראשונה, שהקיפה מדינות יותר מחצי כדור הארץ, ונהרגו בה 18.5 מליון בני אדם, שמחציתם היו אזרחים ולא חילים. והכל בגלל כעס על דגים שנשרפו...

ולכן היה מתפלל התנא הקדוש רבי עקיבא בן יוסף, זכותו תגן עלינו, בכל יום: "יהי רצון שלא אכעס ושלא אכעיסך". וגם אנחנו חייבים להתפלל על-כך בכל יום ויום ובכל עת ועת... ואיך אתה מתכוונן לקבלת שבת?

מספרים על אדם שבא לפני הגאון רבי איזיק שר זיע"א, והתלונן, כי בכל ערב שבת נופלת קטטה בתוך ביתו, הוא מצידו משלים את כל ההכנות לשבת בשעה מוקדמת, אך אשתו עוסקת במלאכה עד הרגע האחרון. שאל רבי איזיק: "ואיך אתה מתכוונן לקבלת שבת?". "ברוך ה', כבר מחצות היום אני לאחר הרחצה, לובש בגדי שבת. לאחר מכן מתישב ולומד 'שנים מקרא ואחד תרגום', שיר השירים, ומקבל שבת מלכתא" – השיב האיש בסיפוק. אמר לו רבי איזיק: "אם לעצתי תשמע, דחה בשעה את לבישת בגדי השבת, עזור לאשתך בהכנת השבת, וכשתבוא שעת הדלקת נרות, תאמר לה בניחותא 'הדליקי את הנר', ותבוא עליך הברכה, ושלום בית ישכון בביתך..."

שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לְמָה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה לְמָה זֶה שְׁלַחְתָּנִי" (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

על גדולתו, נאמנותו ודבקותו של משה רבנו, עליו השלום, בה' יתברך אין לנו עדות טובה יותר מזו של הקב"ה בכבודו ובעצמו, המעיד על משה, ואומר (במדבר יב, ז): "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא, פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידת ותמנת ה' יביט".

אולם, כידוע, היו כמה דברים שעשה משה רבנו, עליו השלום, שלמרעית-עין נראים כעין פגם של משה בנאמנותו בה' יתברך. ולכן, צריכים אנו להבין ולישב את אותם דברים, שבודאי רק נראים לנו כעין פגם, שהרי, כאמור, הקב"ה העיד על משה רבנו ש"בכל ביתי נאמן הוא".

הנה, כבר בשליחותו הראשונה של משה אנו נתקלים בדברים שאומר משה לה', הנראים לנו פתעומת: כאשר הקב"ה שלח אותו לדבר אל פרעה, כדי להוציא את ישראל ממצרים, ופרעה, לא רק שלא שמע בקולו של משה להוציא את ישראל ממצרים, אלא עוד הכביד את ידו על ישראל, וצוה לנוגשים ולשוטרים: "לא תאספון לתת תבן לעם...תכבד העבדה על האנשים". כשחזר משה משליחותו, שנכשלה לכאורה, התלונן על-כך לפני הקב"ה, ואמר: "אדני למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתני. ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך".

ולכאורה יפלא מאד על משה רבנו, אדון כל הנביאים, איך הרהר אחר מידותיו של הקב"ה, ושאל: "למה הרעתה לעם הזה?" הלא, כאמור, הקב"ה משבח את משה, ומעיד עליו "בכל ביתי נאמן הוא"?

כדי להבין זאת, נקדים לבאר את דברי רש"י זצ"ל בפרשת "שמיני", על הכתוב (ויקרא ט, ז): "ויאמר משה אל אהרן, קרב אל המזבח...". ופרש שם רש"י: "שהיה אהרן היה בש(=מתביש) וירא מלגשת (אל המזבח). אמר לו משה: למה אתה בש? לכך נבחרת!". וצריכים אנו להבין, על מה ולמה היה אהרן בש וירא לגשת אל המזבח?

אומרים על כך המפרשים, אהרן הכהן היה מתביש וירא לגשת אל המזבח מפיון שחשב שהוא גרם לישראל לעשות את העגל, וכמו שאמר למשה (שמות לב, כד): "ואמר להם למי זהב התפרקו ויתנו לי ואשלכהו באש ויצא העגל הזה". אם כן, איך הוא יוכל להקריב קרבנות לכפר על העם?

על דבריו אלה השיב לו משה רבנו: "למה אתה בש? לכך נבחרת!". ושוב, הפלא ופלא, וכי דוקא משום שאהרן עשה את העגל נבחר הוא להיות כהן גדול ולהקריב קרבנות על המזבח לכפר על העם? וגם צריכים אנו ביאור, למה באמת סבב מסובב כל הסיבות, הבורא יתברך שמו, שחטא העגל יעשה דוקא על-ידי שיתופו של אהרן הכהן הגדול? הלא כתוב (משלי יב, כא): "לא יאנה לצדיק כל און".

כדי להבין כל זאת, נקדים הקדמה נפלאה מקדוש ישראל הבעש"ט הקדוש זיע"א, הקדמה השופכת אור בהיר להבין כמה דברים הנראים לנו תמוהים וסתומים.

אומר הבעש"ט, אמרו חז"ל בגמרא (ראש השנה כט): "זה הפלל, כל שאינו מחייב בדבר, אינו מוציא את הרבים ידי חובתו". הנה, ידוע שתכלית עבודת הצדיק בעולם הזה היא להתזיר את ישראל בתשובה, ולקרובם לאביהם שבשמים. אבל פלל גדול הוא שהצדיק אינו יכול להעלות את ישראל ולהתזירם בתשובה, אלא אם יש לו ירידה קצת, להיות מחייב באותו דבר שהוא מעין הפגם של ישראל. ורק כאשר הוא מחייב מעין פגם זה, כאשר הוא מתעלה לתקן את עצמו, יכול הוא להעלות עמו גם את ישראל בסלם העולה בית-אל.

וזהו ביאור המשנה: "זה הפלל, כל שאינו מחייב בדבר" – צדיק שהוא נמצא למעלה, ואינו "מחייב בדבר" – בדבר שהוא מעין פגם ישראל – אינו מוציא את הרבים ידי חובתו" – אינו יכול להוציא את הרבים "ידי חובתו" – מהחובות והעונות שנתחייבו בהם. (ספר בעל שם טוב פרשת "אחרי מות").

לפי זה מובן היטב, מדוע סבב הקב"ה כן, שאהרן הכהן יגרום לכאורה לעשית העגל. שהרי, אהרן עתיד להיות כהן גדול, שיביא קרבנות לכפר על חטא העגל ועל שאר החטאים, כנזכר בפרשת "שמיני" – לכן, דוקא הוא

היה זה שצריך (בלי פונה) להשתתף בחטא העגל, כדי להיות "מחיב בדבר" – שכן, רק כך יוכל להוציא את הרבים ידי חובתם. וכך גם מובנת היטב תשובתו של משה לאהרן הכהן, שהיה בש וירא מלגשת אל המזבח (כיון שחשב שהוא גרם לחטא העגל). על-כך אמר לו משה רבנו: למה אתה בש? אדרבא, בגלל שהשתתפת בחטא העגל, והיה זה משמים שתהיה מחויב בדבר, לכן נבחרת להיות כהן גדול – כדי שתוכל להוציא את הרבים ידי חובתם.

על-פי הקדמה נפלאה זו, מבאר תלמידו של הבעש"ט הקדוש מה שמצאנו אצל אדון כל הנביאים, משה רבנו, עליו השלום, שפירידתו מהר סיני עם לוחות הברית, ראה איך עשו העם את העגל, והשתחוו לו, חרה אפו של משה, ושבר את הלוחות, כמו שכתוב (שמות לב, יט): "ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחלת ויחר אף משה וישלך מידו את הלחת וישבר אתם תחת ההר". ולכאורה, הפלא ופלא. שכן, מה ראה משה רבנו לשבור את לוחות הברית שנתן לו הקב"ה?

אלא שהענין הוא כפי שבארנו: כאשר ראה משה את גדל פגם ישראל, שחטאו בעון של עבודה זרה, השתוקק מאד להחזירם בתשובה על עון חמור זה. ואולם, כדי לתקנם ולהעלותם מעון זה, צריך הוא להיות מחויב מעין פגם עבודה זרה. ולכן, שת משה רבנו עצה בנפשו – "ויחר אף משה וישלך מידו את הלחת וישבר אתם תחת ההר" – כדי להיות מחויב בעון שהוא מעין עבודה זרה. כפי שאמרו חז"ל (שבת קה): "רבי שמעון בן אלעזר אומר...משום רבי יוחנן בן נורי: המקרע בגדיו בחמתו (=בגלל כעסו הרב), והמשבר כליו בחמתו, והמפזר מעותיו (=כספו) בחמתו – יהא בעיניך כעובד עבודה זרה". נמצא, שעל-ידי זה שחרה אפו של משה, ושבר את הלוחות בחמתו, הרי זה כביכול (לשבר את האזן) כאילו היה עובד עבודה זרה, שזהו מעין פגם ישראל, שעשו את העגל. ועל-ידי כך, כאשר משה מחויב באותו הדבר שבו מחויבים ישראל, יכול הוא להוציא אותם (=את ישראל) מחובתם.

ומעתה מבואר היטב מה ששאל משה רבנו את הקב"ה, "למה הרעתה לעם הזה". שהרי, ברור שמשה רבנו לא הררה, חס ושלום, על מידותיו של ה' יתברך שמו. אלא, כאשר ראה שהקב"ה שלח אותו להוציא את ישראל ממצרים, ואמר לו (שמות ג, ז): "ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים...ועתה לכה ואשלחך אל פרעה", והנה, כאשר הוא פונה לפרעה שישלח את העם, לא רק שלא השתפר המצב, אלא נעשה יותר גרוע – התפלא משה מאד על-כך. שהרי, אם עדין לא התמלאה סאת הגלות, וישראל צריכים עדין לסבול את קושי השעבוד במצרים, אם כך, למה שלח אותו ה' להוציאם?

אלא, מזה הבין משה, שהוא נשלח להכין את יציאת מצרים על-ידי שהוא יהיה מחויב בדבר מעין פגם ישראל, ועל-ידי כך יוכל להוציא את ישראל מחובתם. ומאחר וישראל שקעו במצרים ב-מט' (=49) שערי טומאה, ונכשלו גם בעבודה זרה, כמו שקטרג עליהם השר של מצרים, ואמר להקב"ה: מה נשתנו אלו מאלו (=בני ישראל מהמצרים)? הרי הללו עובדי עבודה זרה, והללו עובדי עבודה זרה. הבין משה שרצון הקב"ה הוא, שהוא יכלול את עצמו עם ישראל, להיות מחויב בדבר מעין פגם ישראל – כדי שיוכל להוציאם ממצרים, ולהעלותם ברוחניות מטומאות העבודה הזרה שפקר בהם. ולכן, הררה, כביכול רק למראית-עין, אחר מידותיו של הקב"ה, ואמר: "למה הרעתה לעם הזה" – והיה זה מעין פגם באמונה בהקב"ה, שהוא ענף של עון עבודה זרה. וכך, כאשר היה משה מחויב בדבר שהוא מעין פגם עבודה זרה, יכול היה משה להוציא את ישראל ידי חובתם מ-מט' שערי טומאה, בהם שקעו במצרים, ולהכינם לקבלת התורה הקדושה על הר סיני.

"ניכן כה נכה ונרא כי אין איש ונד את המצרי ויטמנהו בחול"

חבורת חסידים מעיר אחת באה אצל רבי ברוכל, כדי לעשות את השבת במחיצת הצדיק. עם יציאת השבת, נכנסו החסידים כדי ליטול ברכת פרידה מן הצדיק, ולהתברך מפיו הקדוש. תוד כדי שיחה על עניני הכלל והפרט, ספרו החסידים לרבי ברוכל, שלאחרונה נתמנה בעירם מושל עריץ, הנגוע בשנאת יהודים, והוא ממש יורד לחייהם, עד כדי כך שהחיים במקום נעשו בלתי נסבלים.

עצם רבי ברוכל את עיניו לשעה קלה, ואחר-כך התבונן בדוברים במבט חוזר, ואמר: הבקר קראנו בתורה על משה רבנו, ש"וירא כי אין איש, ונד את המצרי, ויטמנהו בחול". ואף אני אחזור עתה באוזניכם על פסוק זה, וגם אפרושו לכם: "וירא כי אין איש" – ראיתי את המושל הנוכרי שלכם, שאינו ראוי לשאת בתואר "איש", ולכן "ונד את המצרי" – בדין הוא שיכו אותו משמים, את אותו מושל רע ואכזר, ועבירוהו מן העולם. אלא שאין זה צריך להיעשות דוקא היום, בשבת קדש, כי אם "ויטמנהו בחול" – הטמנתו להורידו שאולה באחד מימות החול... (=התפלתו שיעבור מן העולם ביום חול). החסידים נפרדו מרבם בלבבות פועמים מרוב התרגשות, ושבּו לעירם. והנה, עוד באותו שבוּע פגע בַּרְק באותו מושל עריץ, שונא ישראל, ומותו הפתאומי היה לשיחה בכל בתי ישראל בסביבה במשך ימים רבים... שבת שלום לכל בית ישראל!